

FLYTTFÅGLAR ÖVER KRISTINEHAMNSTRAKTEN.

AV GÖSTA SAMUELSSON.

De många iakttagelser av sträckande fågel, och särskilt nordliga vadare, som gjorts sedan början av 30-talet, tyder på att en betydande del av dessa väljer en flyttväg, som leder över Kristinehamnstrakten och Åråsviken. De småsjöar och sankmarker som finns kvar däremellan, rester av Storvänern, tjänar som rastplatser för sträckfågel liksom Visnums-Kilslandets och skärgårdsöarnas stränder.

Detta är tidigare känt, men en noggrannare undersökning vore mycket önskvärd vid någon lämplig plats i området. Varför inte Dyrön, sydspetsen i Visnums-Kil, eller en udde i kedjan över öar från Hjälmarsundet över Lakholmen, Furuholmarna mot Kils udde? De senaste årens tranobservationer vid Hornborgasjön visar, att en mycket stor del av tranorna följer denna led. Vårsträcket är i regel snabbt över. Vadarna uppmärksammas kanske mest, när de kommer i större flockar som exempelvis små- och storspovar, då de i 100-tal rastar på trädlösa skär i yttre skärgården. Deras vårspele och lockrop är nog det man mest glädjer sig åt efter en lång vinter.

Vårar efter blida vintrar utan fast is i Vänern blir det sällan någon ansamling av sjöorrar eller annan sjöfågel. Kalla vintrar däremot, då isen vid Lakholmen och söder om Rörkollorna går upp först vid månads-skiftet april—maj, brukar det emellertid samlas flockar därute på något 1000-tal individer. Blir det omslag i vädret med fuktiga, varma nätter börjar sjöorrarna visa tecken på oro. De lyfter och drar i utdragna svärmar fram och åter över de yttre skären. När det mörknar samlas de i än större, oregelbundna formeringar för att fortsätta norrut i vårnatten. Disiga majkvällar har jag suttit vid öppet fönster inne i Kristinehamn och lyssnat efter visslingar från flyttande sjöorrar, som över gatuljusen drar bort mot nordost, följda även av andra änder och vadare och deras lockrop.

En majdag 1937 såg jag omkring 300 större pipare i snabb flykt mot norr över Vålösundet och efter en båtfärd till Rörkollorna en stund senare ytterligare ca 300 kustpipare, som rastade där tillsammans med några kustsnäppor.

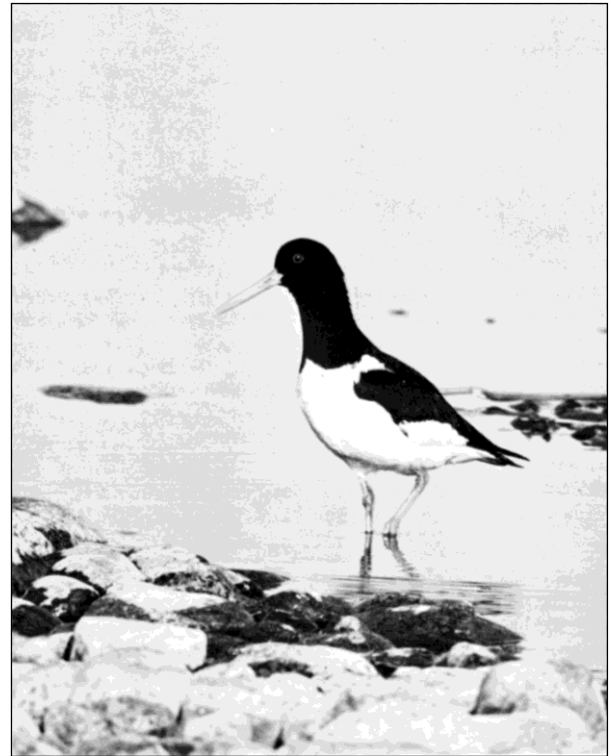

Så snart isen smält visar sig ofta viggen bland resterna av fjolårsvassen.

Foto: Lars-Göran Johansson.

Anteckningar om vadare från omkring 60 exkursioner 1974 visar en "livlig omsättning" av mer än 3000 vadare fördelade på 24 arter. Observationerna gjordes i juli—september av Ulf T. Carlsson, Lars-Peter Jansson och Gösta Samuelsson på rastplatser vid Ölmeviken, Vålösundet och Hjälmarsfjärden. De gynades av Väners låga vattenstånd denna sommar med blottlagda dybankar och blöta stubbåkrar, där bladvassen tidigare besprutats. Fina marker för både mo-snäppa och gråhäger.

Ovanliga fynd görs någon gång, särskilt om hösten. Storskarv och kungsfiskare visar sig årligen, vanligen vid Hjälmarssundet eller vid någon brygga utmed Vålösundet. Fiskande kungsfiskare syntes 1975 både i juli och september i närheten av Vålön. Den 27.9 1974 omhändertogs en kungsfiskare på N:a Torget i staden och några dagar senare iaktogs en härfågel vid gamla soptippen.

Strandskata vid Fallskären. Foto: Lage Carlsson.

Samma år i början av januari upptäckte fiskare Arne Svensson i vassen vid Rönneberg en rördrom, som en tid efteråt livnärde sig av fiskyngel i de håligheter som bildats av tvärställda, sönderbrutna små isflak invid vassen. När kanalbåtarna passerade i farleden strax utanför, pumpades småfiskarna ut och in i vattnet mellan isflaken och blev kvar i vattensamlingarna eller på isen. Trots att sundet för övrigt var helt täckt av fast is eller isflak fungerade mathållningen perfekt, ty rördrommen stannade i tre veckor innan den sågs flyga söderut.

Storskrakar kunna också flockas samman ibland i 100-tal inomskärs till höstliga, gemensamma fiskafängen. Svalor och ärlor flyttar ofta i stort antal utmed Vålösundet och övernattar i regel i tät bladvass.

Den 11 oktober 1965 fick jag på fälten söder om Kristinehamn kontakt med bergfinkar, som i en ständigt ström dragit över staden under förmiddagen. Uppskattningsvis mer än 20 000 fåglar, mest bergfinkar, men även grönfinkar, gulspårvar och pilfinkar. Det var en sammanhållning inom molnet av finkar på så sätt, att de flockar, som var sist, lyfte och flög förbi huvudmassan och slog ned ett stycke längre bort. Den vältrande rörelsen i finkmolnet fortsatte hela tiden under näringssökandet, följt av suset och sorlet av vingfladder och locklåten. Ett uttryck som Erik Rosenberg fällde i ett liknande sammanhang drog jag mig till minnes vid denna ovanliga syn — "de äter sig sakta ned genom landet".

Helt naturligt ser man många sträckande rovfåglar under året, såsom blå kärrhök, duv- och sparvhök och stenfalk. Soliga sensommardagar kan man ibland upptäcka 5—10 ormvråkar samtidigt kretsande i varma uppvindar, och något längre fram på hösten händer det, att fjällvråkar dröjer sig kvar i någon vecka på sorkjakt i öppna marker vid sjön.

Den 13 oktober 1974 räknade Lars-Peter Jansson 4 fjällvråkar, 2 blå kärrhökar och 9 sparvhökar söder om Furuholmarna, där övervintrande kungsörn tidvis brukar jaga i den ödsligaste delen av skärgården. Denna oktoberdag visade sig även en islom utanför Baggerud.

En av höstens första örnar sågs den 8 november 1974 flyga mot Märö—Lakholmen och en gammal önskan väcks åter — tänk om Bofors observations-torn vid Medhamnsstranden kunde få tjäna som plattform för fågelobservatörer!